

II. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА КРАЇНОЗНАВСТВА

УДК 323.2

<https://doi.org/10.17721/2308-135X.2019.53.77-83>

Кравець Тарас Мирославович,
кандидат географічних наук

Щерба Андрій Анатолійович,
кандидат технічних наук

Біловоленко Володимир Анатолійович

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного,
м. Львів, Україна, e-mail: taras-kravets@ukr.net

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного,
м. Львів, Україна, e-mail: taras-kravets@ukr.net

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного,
м. Львів, Україна

ТЕРИТОРІАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МОБІЛІЗАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОК «ЗАХІД» ТА ОК «ПІВНІЧ»

Метою статті є проведення аналізу існуючої підготовки військовопридатних до служби у військах громадян України, розробка напрямків та перспектив розвитку системи резерву Збройних Сил України військовозобов'язаними, визначення найвищого мобілізаційного потенціалу серед областей оперативного командування «ПВНЧ» та оперативного командування «ЗАХІД» й найперспективнішої вікової групи.

Методика. Дослідження проведено на основі аналізу наявних літературних джерел по даній тематиці та практичної складової мобілізації 2014 р. Опрацьовано наявні статистичні матеріали регіону, власноручно зібрані матеріали, на основі яких побудовано картосхеми мобілізаційного потенціалу та якісної структури людських ресурсів.

Результати. Досліджено теоретичні, методичні та практичні проблеми використання мобілізаційного потенціалу у військах. Проаналізовано тенденції та перспективи розвитку цих процесів у військовій сфері. Обґрунтовані провідні завдання, вирішення яких сприяє покращенню мобілізаційного потенціалу. У статті на основі проведеного аналізу існуючої системи підготовки, мобілізації в межах 2014 року та проходження громадянами України військової служби визначено мобілізаційний потенціал областей країни. На основі аналізу вікової структури особового складу призваного по мобілізації визначено найперспективнішу вікову групу для захисту держави. Визначено новий підхід до мобілізаційного потенціалу держави й опрацьовано його складові.

Наукова новизна. Необхідність цього дослідження викликана тим, що незважаючи на те що з 2014 р. і до сьогодні ведуться бойові дії на сході нашої держави немає чітко визначено які регіони мають найбільший мобілізаційний потенціал, враховуючи не тільки людські ресурси, а й бажання воювати за свою державу і при необхідності віддати своє життя. До сьогодні не визначено факторів які підвищують мобілізаційний потенціал у регіонах, які сприяють його покращенню й відповідно факторів, які погіршують цю ситуацію, саме це зумовило виконання даного дослідження.

Практичне значення. На основі моделювання та аналізу визначено які області мають найбільший мобілізаційний потенціал, а також які найменший, встановлено які чинники це спричиняють та які заходи необхідно впроваджувати для покращення ситуації. Встановлено напрямки у яких найбільш доцільне застосування корегування дій для підвищення мобілізаційного потенціалу. Результати дослідження розроблені для планування державними структурами можливих мобілізаційних ресурсів, з кожної області при необхідності, зокрема більшого масштабу бойових дій. Виокремлено географічні особливості, на які потрібно звернути найбільшу увагу при аналізі мобілізаційного потенціалу для військової сфери.

Ключові слова: мобілізаційний потенціал, мобілізація, військовий резерв людських ресурсів, обороноздатність, воєнний потенціал.

УДК 323.2

<https://doi.org/10.17721/2308-135X.2019.53.77-83>

Кравець Тарас Мирославович,
кандидат географічних наук

Щерба Андрій Анатолійович,
кандидат технічних наук

Біловоленко Володимир Анатолійович

Национальная академия сухопутных войск имени гетмана Петра Сагайдачного, г. Львов, Украина, e-mail: taras-kravets@ukr.net

Национальная академия сухопутных войск имени гетмана Петра Сагайдачного, г. Львов, Украина, e-mail: taras-kravets@ukr.net

Национальная академия сухопутных войск имени гетмана Петра Сагайдачного, г. Львов, Украина

ТЕРИТОРІАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МОБІЛІЗАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОК «ЗАПАД» І ОК «СЕВЕР»

Целью статьи является проведение анализа существующей подготовки военнопридатных к службе в войсках граждан Украины, разработка направлений и перспектив развития системы резерва Вооруженных Сил Украины военнообязанными, определения самого мобилизационного потенциала среди областей оперативного командования «СЕВЕР» и оперативного командования «ЗАПАД» и перспективной возрастной группы.

Методика. Исследование проведено на основе анализа имеющихся литературных источников по данной тематике и практической составляющей мобилизации 2014 г. Обработано имеющиеся

статистические материалы региона, собственноручно собранные материалы, на основе которых построено картосхемы мобилизационного потенциала и качественной структуры человеческих ресурсов.

Результаты. Исследованы теоретические, методические и практические проблемы использования мобилизационного потенциала в войсках. Проанализированы тенденции и перспективы развития этих процессов в военной сфере. Обоснованные ведущие задачи, решение которых способствует улучшению мобилизационного потенциала. В статье на основе проведенного анализа существующей системы подготовки, мобилизации в пределах 2014 и прохождении гражданами Украины военной службы определены мобилизационный потенциал областей страны. На основе анализа возрастной структуры личного состава призванного по мобилизации определено перспективную возрастную группу для защиты государства. Определен новый подход к мобилизационного потенциала государства и обработаны его составляющие.

Научная новизна. Необходимость этого исследования вызвана тем, что несмотря на то что с 2014 г. и до сих пор ведутся боевые действия на востоке нашего государства нет четко определены регионы имеют наибольший мобилизационный потенциал, учитывая не только человеческие ресурсы, но и желание воевать за свое государство и при необходимости отдать свою жизнь. До сих пор не определены факторов повышающих мобилизационный потенциал в регионах, которые способствуют его улучшению и соответственно факторов, которые ухудшают эту ситуацию, именно это обусловило выполнение данного исследования.

Практическое значение. На основе моделирования и анализа определены какие области имеют самый большой мобилизационный потенциал, а также какие маленький, установлено какие факторы это вызывают и какие меры необходимо внедрять для улучшения ситуации Установлено направления в которых наиболее целесообразно применение корректировки действий для повышения мобпотенциалу. Результаты исследования разработаны для планирования государственных структур возможных мобилизационных ресурсов, из каждой области при необходимости, в частности большего масштаба боевых действий. Выделены географические особенности, на которые нужно обратить наибольшее внимание при анализе мобпотенциалу для военной сферы.

Ключевые слова: мобилизационный потенциал, мобилизация, военный резерв человеческих ресурсов, обороноспособность, военный потенциал.

UDC 323.2

<https://doi.org/10.17721/2308-135X.2019.53.77-83>

Kravets Taras Myroslavovych,
candidate of geographical sciences
Shcherba Andrii Anatoliyovych,
Candidate of Geographical Sciences
Bilovolenko Volodymyr Anatoliyovych

National Academy of the Army named after Hetman Sahaidachny, Lviv, Ukraine,
e-mail: taras-kravets@ukr.net
National Academy of the Army named after Hetman Sahaidachny, Lviv, Ukraine,
e-mail: taras-kravets@ukr.net
National Academy of the Army named after Hetman Sahaidachny, Lviv, Ukraine

TERRITORIAL PECULIARITIES OF MOBILIZATION POTENTIAL OF OK "WEST" AND OK "NORTH"

The purpose of the article is to analyze the existing training of military serviceable personnel in the Ukrainian citizens, to develop directions and prospects for developing the system of the Armed Forces of the Ukrainian Armed Forces, to determine the highest mobilization potential among the areas of operational command "PIVNICH" and operational command "West" and most prospective group.

Method. The research was conducted on the basis of analysis of available literature sources on this topic and practical component of 2014 mobilization. The available statistical materials of the region were worked out, and the materials collected on the basis of which were drawn up maps of mobilization potential and qualitative structure of human resources.

Results. Theoretical, methodological and practical problems of mobilization potential in the troops are investigated. The tendencies and prospects of development of these processes in the military sphere are analyzed. The leading tasks, the solution of which promotes the mobilization potential are substantiated. In the article, on the basis of the analysis of the existing system of training, mobilization in 2014 and passage of military service by the citizens of Ukraine, the mobilization potential of the regions of the country is determined. On the basis of the analysis of the age structure of the personnel called for mobilization, the most promising age group for the protection of the state was determined. A new approach to the mobilization potential of the state is determined and its components are elaborated.

Scientific novelty. The necessity of this research is caused by the fact that since 2014 and till now there are fighting in the east of our country, it is not clear which regions have the greatest mobilization potential, considering not only human resources, but also the desire to fight for their state and if necessary give your life. To date, there are no identified factors that increase the mobilization potential in the regions that contribute to its improvement and, accordingly, the factors that aggravate this situation, which is what led to this study.

Practical meaning. Modeling and analysis identify which areas have the highest mobilization potential, as well as the least, identify the factors that cause it and what measures should be taken to remedy the situation. The results of the study are designed to plan state structures for possible mobilization resources, from each area as

needed, including a larger scale of hostilities. The geographical features that should be given the most attention in the analysis of the military potential of the military potential are highlighted.

Keywords: mobilization potential, mobilization, military reserve of human resources, defense capability, military potential.

Постановка проблеми. Військовий потенціал сучасної держави являє собою сукупність матеріальних і духовних можливостей суспільства, що використовуються державними органами з метою досягнення певних військово-політичних цілей на міжнародній арені та забезпеченні безпеки – глобальної, регіональної, національної.

Питання удосконалення системи підготовки військ (сил), підвищення їх мобілізаційної готовності, підготовки та накопичення військовонавчених ресурсів є важливими складовими при вирішенні завдань підвищення військового потенціалу держави, оцінки ролі та місця громадян України, при виконанні ними військового обов'язку, перебування у військовому резерві в мирний час та особливий період. Відповідно до Закону України «Про оборону України», підготовка держави до оборони в мирний час включає прогнозування та оцінку воєнної небезпеки і воєнної загрози, тому в даний час існує досить багато наукових праць, у яких розглядаються та досліджуються питання воєнної безпеки держави [1]. У зазначеному законі вказується, що обороноздатність держави складається з матеріальних і духовних елементів та є сукупністю воєнного, економічного, соціального та морально-політичного потенціалу у сфері оборони та належних умов для його реалізації. В умовах подальшого реформування Збройних Сил України особливого значення набуває завдання розробки обґрунтованих напрямів та визначення рекомендацій щодо гарантованого і якісного комплектування Збройних Сил України військовонавченими мобілізаційними ресурсами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні у доступних джерелах зустрічається велика кількість трактувань поняття «воєнний потенціал держави». Згідно [3], воєнний потенціал держави – це сукупність можливостей держави для забезпечення її воєнної безпеки, складова сукупного потенціалу держави. Під сукупним потенціалом держави прийнято розуміти теоретично можливу множину ресурсів і можливостей, які держава спроможна мобілізувати і використовувати за певних умов. У [4] вказується, що воєнний потенціал – це можливості держави утримувати й удосконалити збройні сили, підвищувати їхню боєздатність, поповнювати навченими кадрами, забезпечувати сучасною зброєю та військовою технікою і всіма видами постачання в мирний і військовий час.

Також [4] значною мірою розкритий зміст воєнного потенціалу. Визначено що в нього входить: кількість та якість озброєння та військової техніки; сукупність забезпечення військ матеріально-технічними засобами у розмірах, необхідних для ведення сучасної війни; кількість особового складу, його морально-політична, психологічна, загальноосвітня, військова та військово-технічна підготовка; сукупність підготовленості командних кадрів; наявність навчених і готових до мобілізації резервів; рівень розробки воєнних доктрин і теорій; бойова готовність збройних сил; мобілізаційні можливості держави тощо.

Проте попередні дослідження та практичні дії щодо покращення мобілізаційної готовності у військах не мали системного характеру, а вирішували часткові завдання [2]. Щодо визначення самого мобілізаційного потенціалу областей, в якому б враховувались не тільки кількісні показники, а й якісні, то дане дослідження не проводилось.

Вклад основного матеріалу. ЗС України – це військове формування, на яке, відповідно до Конституції України, покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості [5]. Вони є основою забезпечення національної безпеки України, втілення національної гідності українського народу. Міць ЗС України надає країні ваги на міжнародній арені.

Сьогодні в державі створюється сучасна модель ЗС України – оптимальних за чисельністю, мобільних, добре озброєних, всебічно забезпечених і професійних військ, спроможних виконувати покладені на них завдання у будь-яких умовах.

Мобілізаційна готовність ЗС України є основною зі складових частин готовності держави до переходу з мирного на воєнний стан [6]. ЗС України в мирний час утримуються у визначених організаційно-штатних структурах, в значно меншому складі і чисельності, ніж необхідно для ведення війни. Такий комплект військ та їх чисельність обумовлюється економічними можливостями держави. Але слід зауважити, що у починаючи з 2014 р. у збройних силах була запроваджена ефективна схема мобілізаційного розгортання військ (сил), при яких третина військ утримувалася у стані постійної бойової готовності, інша третина в бойовій готовності з частковим

відмобілізуванням, і ще третина – скороченого складу з повним відмобілізуванням. Була створена ступінчата система додаткових резервів, які формувалися на базах зберігання озброєння та військової техніки.

Військовий резерв людських ресурсів є важливим елементом воєнного потенціалу держави. Він безпосередньо впливає на військове будівництво та зумовлює кількісний та якісний склад військ (сил) у мирний час, а також можливості поповнення ЗС України та інших військових формувань, нових з'єднань і військових частин в особливий період. Проте деякі джерела зазначають, що існуюча нині система підготовки ЗС України не відповідає сучасним вимогам і подальше її використання недоцільне з низки причин [7].

Сам термін «мобілізація» має також значну кількість трактувань, які містять в собі деякі відмінності по змісту. Ф.Ф. Павленкова у Словнику іншомовних слів у редакції 1907 р., під мобілізацією вважає порядок переведення армії на військове положення, тобто укомплектування її людьми із запасу до бойового складу [9]. Тлумачний словник 1938 р. під редакцією Д.М. Ушакова наводить дещо інше визначення. Мобілізація на думку автора – це переведення армії з мирного стану в стан повної готовності до участі у військових діях; переведення будь-якої галузі народного господарства на роботу для цілей війни [10].

Проте сучасне розуміння мобілізації є значно ширшим і пов'язане не лише із надзвичайними ситуаціями воєнного характеру, а із ситуаціями техногенного та природного характеру (п.6, ст.17 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану»).

Відповідно до військової директиви США 600-8-101 від 15.08.2003 року «Про підготовку військового складу, його укомплектування, підвищення бойової підготовки, мобілізацію та приведення збройних сил у стан бойової готовності», мобілізація – це процес, за допомогою якого частина військ або Збройні сили держави в цілому підлягають доукомплектуванню та приводяться у стан бойової готовності для ведення бойових дій або інших надзвичайних станів держави. Цей процес включає в себе активізацію всіх або частини ресурсних компонентів, а також організацію та підготовку військового складу і матеріально-технічної бази [11].

Згідно з Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», мобілізація – це комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу. Під особливим періодом розуміється період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України. На сьогоднішній час проведено шість етапів I хвилі мобілізації, усі вони належать до періоду 2014-2015 рр.

Це було визначено на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пунктів 1, 17, 20 частини першої статті 106 Конституції України. Саме тут було визначено оголошення та проведення часткової мобілізації і те, що мобілізація проводиться протягом 45 діб із дня набрання чинності цим Указом.

Перша хвиля – призиваються добровольці, офіцери і сержанти запасу, що пройшли службу в армії чи в інших силових відомствах, володіють затребуваними військовими спеціальностями; а також рядові запасу з досвідом армійської служби.

Друга хвиля – призиваються офіцери та сержанти запасу всіх військових спеціальностей; рядовий склад в запасі всіх військових спеціальностей з армійським досвідом; вищий офіцерський склад всіх військових спеціальностей.

Третя хвиля – мобілізуються 18-річні призовники, жінки-військовозобов'язані (польові лікарі, медсестри, технічні спеціалісти); а також ті, хто не проходив військову службу, але не має "білого квитка";

Четверта (якщо війна в самому розпалі йде довгий час) – настає загальна мобілізація – у війська йдуть всі, хто здатний тримати зброю.

Кожна наведена у цьому списку мобілізація була частковою, тобто проводилася в окремих місцевостях держави, а також стосувалася певної частини національної економіки, Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, підприємств, установ і організацій.

Для аналізу мобілізаційного потенціалу областей України, зокрема ОК «Північ» і ОК «Захід» нами був проведений аналіз мобілізованих ресурсів протягом 7-31 серпня 2014 р., які

були призвані по мобілізації і прибули на підготовку на Яворівський полігон, для подальшого убуття у бойові частини. Цей період підпадає під III етап першої хвилі мобілізації. Вибір III етапу не був випадковим. I і II етап мобілізації характеризуються більшою мірою добровільним бажанням проходити військову службу, тобто військовослужбовці, які були призвані протягом цих етапів були добровольцями, переважно не мали досвіду служби в армії. Крім цього кількісний показник призваних протягом цього етапу є незначним. Мобілізований ж особовий склад протягом IV-VI етапів характеризується призовом особового складу, що залишився після перших трьох етапів і не зміг unikнути служби. Структура останніх етапів складається значною мірою з непрацевлаштованого населення, стимулом якого є значною мірою отримання заробітної плати. Іншою особливістю цих етапів є значно більша кількість мобілізованих, які мали проблеми з законом чи наркотиками. Виходячи з зазначеного, саме III етап є лакмусом мобілізаційної готовності, тому що в цьому етапі мобілізовано людей, яким прийшли повістки і вони не роздумуючи пішли виконувати свій громадянський обов'язок. Покинувши сім'ї і робочі місця, проте не проявляючи надмірної ініціативи. Саме такий потенціал є провідним тому, що більше 50% придатного до служби населення діють за таким принципом.

Для аналізу було використані дані 2050 осіб, призваних за зазначений період. Першочерговою відмінністю даного етапу є те що більше половини мобілізованих мали досвід проходження військової служби у ЗСУ, це означає що якість ресурсів у сенсі навченості набагато вища порівняно з I хвилею, проте затрати на їх підготовку не були меншими, враховуючи єдину для всіх програму навчання. Зокрема 41% (Рис.1) призваних в цей час мали звання від старшого солдата до прапорщика, серед солдат ж близько 20% проходили службу в армії, таким чином без досвіду було тільки 39% особового складу.

При цьому, цей етап мобілізації проходив у досить проблематичний період, протистояння на сході України. Зокрема початок серпня 2014 р. характеризується значною кількістю боїв і значними втратами з обох боків. Так 4, серпня угруповання українських військ, головні сили 72-ї бригади, вийшли з району Червонопартизанська – це найдальша точка блокованого району. Забрали всю артилерію, на чолі колони – вцілілі танки. З ними відійшли і бійці ряду інших підрозділів українських військ. Під час виходу з оточення українські війська змушені були долати опір бойовиків. На той час прорив ще не був повністю завершений, залишалися сили в районі Довжанського і ще на ряді опорних пунктів 4 серпня, зібрана бронегрупа бойовиків силою до 100 одиниць завдала удар в районі Червонопартизанська по зведеним силам 72-ї та 51-ї бригад. Після тривалого обстрілу з «градів» і танків, українським військовим довелося відступити на російську територію. Група з 435 українських військовослужбовців (за іншою інформацією: 311 бійців – 171 військовослужбовець та 140 прикордонників)) перейшло до Росії всупереч наказу.

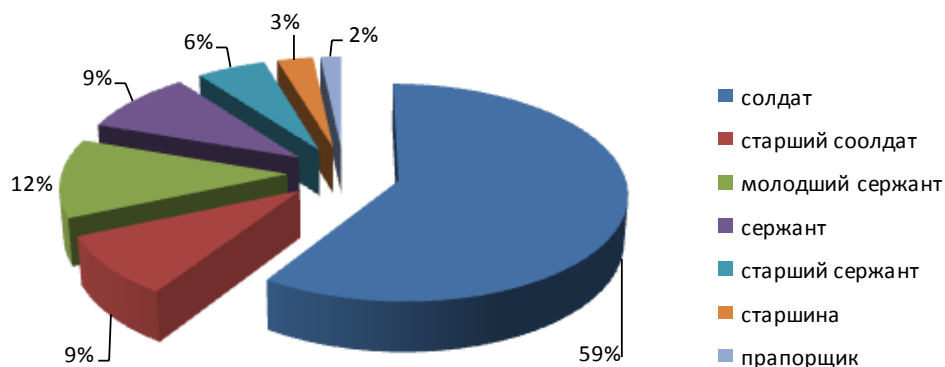

Рис. 1. Структура звань призовників III етапу I хвилі

7 серпня вийшла основна частина блокованих сил. Виходити довелось з боями, відбулись сутички в районі с. Зеленопілля, с. Дякове. Згідно інформації, яку оприлюднив Ю. Бутусов, з оточення вийшло 410 бійців 72-ї бригади, понад 500 бійців 24-ї бригади. Вийшли невеликі групи 51-ї бригади, 3-го полку спецпризначення і бійці Державної прикордонної служби. Невідома чисельність підрозділів 79-ї бригади.

Втрати особового складу у битві в прикордонній смузі сягнули кількох сотень чоловік загиблими, пораненими, полоненими та зниклими без вісти. Особливо важкими були втрати у техніці: зі строю вибуло майже дві третини бойових машин. Внаслідок цього підрозділи 24-ї, 72-ї

та 79-ї бригад, що брали участь в операції, повністю втратили боєздатність і були виведені на відновлення боєготовності і поповнення в тил. Значні втрати техніки, убитими, пораненими і ін. мали вплив на хід мобілізації. Тобто призиватись ті, які були готові не тільки ризикнути своїм життям, але і мали певний досвід і знали в чому проявити себе. Про це свідчить вікова структура призваного в цей час особового складу. Зокрема, як видно з (Рис.2) основна категорія яка була призвана по мобілізації – 26-34 роки, категорія з віком до 26 і після 34 значно менше представлена. Тут спостерігається відмінність від I-II етапу, де частка цих вікових категорій була більшою. Так найбільше було призвано особового складу віком 33 роки.

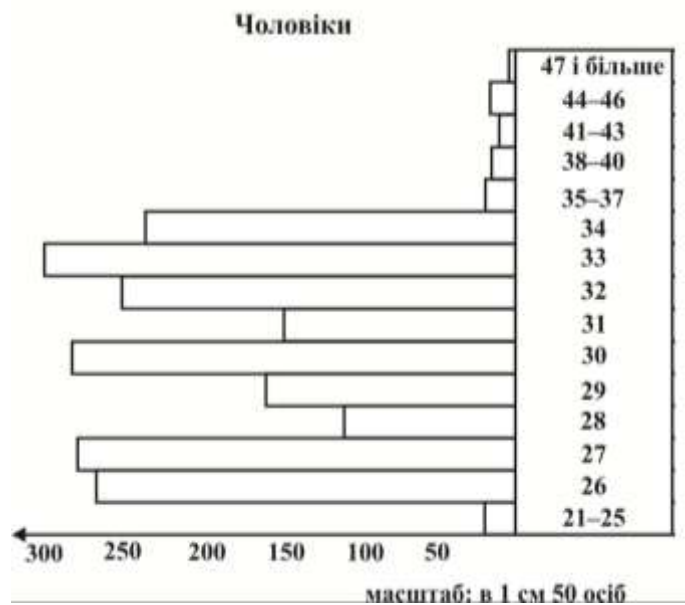

Рис. 2. Вікова структура призваних III етапу I хвили

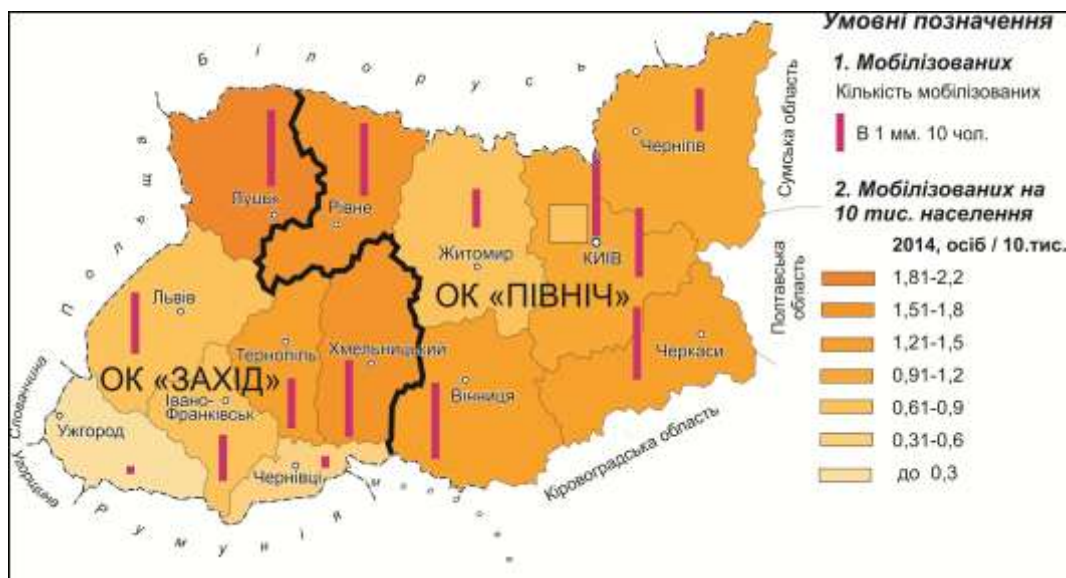

Рис. 3. Мобілізаційний потенціал

Проаналізувавши геопросторове розташування призваних з ОК «Північ» і ОК «Захід» (рис. 3) в абсолютних показниках спостерігаємо, що найбільша кількість призваних з міста Києва (219), Вінницької (201), Волинської (201) та Хмельницької областей, а найменша – з Закарпатської (18) та Чернівецької (30). Проте абсолютна кількість призваних не може визначати потенціал тому, що кількість населення областей відрізняється. Відсоток особового складу, які готові стати на захист держави за необхідності є об'єктивним і показує повною мірою мобілізаційний потенціал. Для визначення потенціалу областей на даному етапі виокремили кількість мобілізованих на 10 тис. населення і вважаємо це адекватним показником. Згідно цього розрахунку найбільший потенціал у Волинській області (1,93), також значний потенціал у Рівненській (1,63), Хмельницької (1,53),

Черкаської (1,48). Найменший потенціал у Закарпатської області (0,14) та чернівецької (0,33). Це означає, що при виникненні необхідності держава може розраховувати мобілізувати з однакових за кількістю населення областей однакоvu кількість особового складу. Наприклад, населення Закарпатської області на 2014 р. 1257 тис осіб і Черкаської 1260 тис. осіб, проте кількість мобілізованих свідчить про те, що з Черкаської області мобілізовано більше ніж в 10 разів ніж з Закарпатської, враховуючи людські ресурси це зумовлено патріотичною свідомістю і менталітетом самого населення.

Виходячи з рис 3 можемо виокремити в ОК «ЗАХІД» дві найперспективніші у мобілізаційному плані області: Волинську і Хмельницьку, далі у напрямку на південний захід відбувається спад мобілізаційного потенціалу. З ОК «ЗАХІД» мобілізаційний потенціал майже всіх областей є однорідний за винятком м. Києва і Житомирської області, де він є дещо нижчим. Загалом співставивши ОК «ЗАХІД» і ОК «ПІВНІЧ» можемо зробити підсумок, що у мобілізаційному відношенні ОК «ПІВНІЧ» значно перспективніша у порівнянні з ОК «ЗАХІД».

Висновки. Таким чином, проведений аналіз існуючої системи підготовки військовонавчених ресурсів при проходженні ними військової служби дозволив запропонувати змістовні напрями та перспективи гарантованого і якісного комплектування ЗС України військовозобов'язаними і резервістами в мирний час та в особливий період. Було визначено мобілізаційний потенціал областей, який необхідно врахувати при розробленні планування мобілізації людських ресурсів. Визначено, що південно-західна частина України має набагато нижчий потенціал порівняно з центральною, а така область як Закарпатська є найгіршою у плані мобілізаційного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про оборону України» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, №9, ст. 106).
2. Про удосконалення підготовки Збройних Сил України (Концепція удосконалення підготовки Збройних Сил України): Наказ Міністра оборони України від 25.10.2012р. – К.: МО України, 2012. – №699. – 18 с.
3. Пасічко В. Обороздатність держави: теоретичні основи системного дослідження / [Електронний ресурс]. – Режим доступу :[http:// archive.nbuv.gov.ua / portal/ soc_gum / pone/2008_2/ PDF/Pasichko.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pone/2008_2/PDF/Pasichko.pdf)
4. Military capability / [Електронний ресурс]. – Режим доступу :[http:// en.wikipedia.org/wiki/ Military_capability](http://en.wikipedia.org/wiki/Military_capability).
5. Про Збройні Сили України: Закон України від 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 3. – Ст. 17. – 84 с.
6. Про Затвердження Наставови з мобілізаційної підготовки ЗС України: Наказ Міністра оборони України від 05.11.2002р. – К.: МО України, 2002. – №787. –183
7. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 2006 р // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 4. –Ст. 27. – 14 с.
8. Вайцман В. Г. Нормативно-правове забезпечення діяльності сил охорони правопорядку у сфері дорожнього транспорту під час проведення мобілізації: дис. ... кандидатаюрід. наук : 21.07.05 / Вайцман Валерій Григорович. – Симферополь, 2010. – 221 с.
9. Павленков А. Ф. Словарь иностранных слов, вошедших в состав русского языка / А. Ф. Павленков. – 2-е изд. – СПб., 1907. – 370 с.
10. Толковый словарь русского языка : в 4 т. / под ред. Д. Н. Ушакова. Т. 2. – М.: Изд-во «Москва», 1938. – 710 с.
11. Personnel Processing (In-, Out-, Soldier Readiness, Mobilization, and Deployment Processing). – Washington : Headquarters Department of the Army, 2003. – 96 р.

Список использованных источников

1. Закон Украины «Об обороне Украины» (Ведомости Верховной Рады Украины (ВВР), 1992, №9, ст. 106).
2. О совершенствовании подготовки Вооруженных Сил Украины (Концепция совершенствования подготовки Вооруженных Сил Украины) Приказа Министра обороны Украины от 25.10.2012р. - М.: МО Украины, 2012. - №699. - 18 с.
3. Пасичко В. Обороздатність держави: теоретичні основи системного дослідження / [Електронний ресурс]. Режим доступа: [http // archive.nbuv.gov.ua / portal/ soc_gum / pone / 2008_2 / PDF / Pasichko.pdf /](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pone/2008_2/PDF/Pasichko.pdf)
4. Military capability / [Електронний ресурс]. – Режим доступа: [http // en.wikipedia.org/wiki/ Military_capability](http://en.wikipedia.org/wiki/Military_capability).
5. О Вооруженных Силах Украины: Закон Украины с 2000 г. // Ведомости Верховной Рады Украины. - 2000. - № 3. - Ст. 17. - 84 с.
6. Об утверждении Наставления по мобилизационной подготовке ВС Украины: Приказ Министра обороны Украины от 05.11.2002р. - М.: МО Украины, 2002. - №787. -183
7. О воинской обязанности и военной службе: Закон Украины от 2006 г. // Ведомости Верховной Рады Украины. - 2006. - № 4. -Ст. 27. - 14 с.
8. Вайцман В. Г. Нормативно-правовое обеспечение деятельности сил охраны правопорядка в сфере дорожного транспорта во время проведения мобилизации: дис. ... кандидатаюрід. наук : 21.07.05 / Вайцман Валерій Григорьевич. - Симферополь, 2010. - 221 с.
9. Павленков А. Ф. Словарь иностранных слов, вошедших в состав русского языка / А. Ф. Павленков. - второй изд. - СПб., 1907. - 370 с.
10. Толковый словарь русского языка: в 4 т. / Под ред. Д. Н. Ушакова. Т. 2. - М.: Изд-во «Москва», 1938. - 710 с.
11. Personnel Processing (In-, Out-, Soldier Readiness, Mobilization, and Deployment Processing). - Washington: Headquarters Department of the Army, 2003. - 96 г.

References

1. The Law of Ukraine "On Defense of Ukraine" (Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (BB)), 1992, No. 9, Article 106.
2. On improving the Armed Forces of Ukraine training (Concept of improving the Armed Forces of Ukraine training): Order of the Minister of Defense of Ukraine dated 25.10.2012. - K.: MO of Ukraine, 2012. - № 699. - 18 sec.
3. Pasichko V. State Defense: Theoretical Foundations of Systemic Research / [Electronic resource] доступу Access mode: [http // archive.nbuv.gov.ua / portal / soc_gum / pone / 2008_2 / PDF / Pasichko.pdf /](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pone/2008_2/PDF/Pasichko.pdf)
4. Military capability / [Electronic resource.] Access mode: [http // en.wikipedia.org/wiki/ Military_capability](http://en.wikipedia.org/wiki/Military_capability).
5. On the Armed Forces of Ukraine: Law of Ukraine of 2000 // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. - 2000. - № 3. - Art. 17. - 84 p.
6. On Approval of the Guidelines on the mobilization training of the Armed Forces of Ukraine: Order of the Minister of Defense of Ukraine dated 05.11.2002. - K.: MO of Ukraine, 2002. - №787. –183
7. On Duty and Military Service: Law of Ukraine of 2006 // Verkhovna Rada of Ukraine. - 2006. - № 4. - Art. 27. - 14 p.
8. Vaytsman VG Legal support of law enforcement forces in the field of road transport during mobilization: Dis. ... PhD. Sciences: 21.07.05 / Weitzman Valery Grigorovich. - Simferopol, 2010. - 221 p.
9. AF Pavlenkov, A Dictionary of Foreign Words Composed in the Russian Language / A. F. Pavlenkov. - 2nd ed. - St. Petersburg, 1907. - 370 p.
10. Interpretative Dictionary of the Russian language: in 4 volumes / ed. DN Ushakov. T. 2. - M.: Moscow Publishing House, 1938. - 710 p.
11. Personnel Processing (In-, Out-, Soldier Readiness, Mobilization, and Deployment Processing). - Washington: Headquarters Department of the Army, 2003. - 96 p.

Надійшла до редколегії 25.10.19